

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради PhD 12624
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Андрій Цимбалюк,
10.08.1998 року народження, громадянин України,
освіта вища: закінчив у 2020 році Чернівецький національний університет імені
Ю.Федьковича
за спеціальністю: 081 «Право»,
працює юрисконсультантом в ТОВ «Гарантована оптимізація енергетичних ресурсів», в місті
Чернівці,
виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Ректора Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича, Міністерства освіти і науки України № 106 від 30
березня 2026 року, у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради Ігор КОВБАС - доктор юридичних наук, професор, завідувач
кафедри публічного права Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича

Рецензентів - Наталія ФЕДУРУК - Кандидат юридичних наук, доцент, доцент
кафедри публічного права Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича

Катерина СОЛОДАН - Доктор філософії (081 Право), асистент
кафедри публічного права Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича

Офіційних опонентів - Роман МАЙДАНІК - Доктор юридичних наук, професор, професор
кафедри цивільного процесу Навчально-наукового інституту
права Київського національного університету імені Тараса
Шевченка

Володимир ЛОГОЙДА - Доктор філософії права, доцент кафедри
адміністративного фінансового та інформаційного права
юридичного факультету Державного вищого національного
закладу «Ужгородський національний університет»

На засіданні «27» травня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора
філософії з галузі знань 08 Право Андрію ЦИМБАЛЮКУ на підставі публічного захисту
дисертації «Правове регулювання криптовалют: порівняльно-правовий аналіз» галузь знань
08 Право, за спеціальністю 081 Право,

Дисертацію виконано у Чернівецькому національному університеті імені Юрія
Федьковича, Міністерства освіти і науки України, м. Чернівці.

Науковий керівник Ігор Бабін кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри
публічного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису (наводиться аналіз
дисертації щодо дотримання вимог пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії
та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової
установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету
Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами)).

Здобувач має 8 наукових публікацій за темою дисертації, з них 3 статті у наукових
виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України:

1. Цимбалюк А. І. Правові погляди на технології блокчейну та смарт-контрактів в
Українській правовій системі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.*
Серія: Право. 2025. Вип. 210, ч.3.

2. Цимбалюк А. І. Моделі правового регулювання криптовалют у США: перспективи адаптації в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 3. 2025. № 124, ч. 2..

3. Цимбалюк А. І. Регулювання віртуальних активів і технологій блокчейн в ЄС і Україні: законодавчі новації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 115–118..

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти, інші присутні) та висловили зауваження:

Наталія ФЕДОРУК - Кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри публічного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Висловлені наступні зауваження:

Насамперед, з огляду на ґрунтовне та переконливе розкриття цивільно-правових та фінансово-правових вимірів режиму криптовалют, виникає потреба у додатковому обґрунтуванні ролі публічно-правових інструментів. Зокрема, в тексті дисертаційного дослідження відсутнє чітке авторське бачення щодо того, як саме запропонована адаптивна модель регулювання корелює з жорсткими вимогами у сфері запобігання легалізації доходів (AML/CTF) та чи не призведе надмірна гнучкість приватно-правового регулювання до конфлікту з адміністративною практикою національних та іноземних регуляторів.

У межах емпіричної складової роботи дисертант переконливо використовує матеріали законодавства, доктрини та практики зарубіжних юрисдикцій, однак аналіз практики українських судів щодо операцій з криптоактивами, віртуальними активами та пов'язаними податковими, господарськими й кримінальними спорами майже не розглянуто, ніж це було б можливо з огляду на динамічний розвиток вітчизняної юриспруденції. У цьому контексті було б доречно чіткіше показати, як саме обмежений обсяг розгляду рішень українських судів впливає на верифікацію теоретичних висновків автора щодо правового статусу криптовалют та смарт-контрактів? Дискусійним виглядає також питання про роль Національного банку України та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку не лише як класичних регуляторів, а й як суб'єктів, практика рішень і роз'яснень яких де-факто повинна формувати квазіпрецедентні підходи до тлумачення цифрових активів: чи розглядає автор цю практику як елемент «квазісудового» правозастосування, що має бути спеціально врахований при побудові моделі правового режиму криптовалют.

Значна увага в роботі справедливо приділяється потенціалу цифрових активів для економічного зростання, залучення інвестицій та інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, однак у такому ракурсі певною мірою поза фокусом залишаються конкретизовані механізми правового нейтралізування пов'язаних із цим ризиків. Зокрема, дискусійним є питання про те, які саме правові запобіжники дисертант вважає пріоритетними для мінімізації загроз фінансовій стабільності, захисту прав споживачів і національної безпеки в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення, і яким чином ці інструменти мають бути інтегровані до українського законодавства (цивільного, фінансового, банківського, законодавства про фінансовий моніторинг) без істотної втрати інвестиційної привабливості української юрисдикції?

Катерина СОЛОДАН - Доктор філософії (081 Право), асистент кафедри публічного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Висловлені наступні зауваження:

Окремим аспектом, що потребує додаткових роз'яснень у контексті забезпечення єдності понятійно-категоріального апарату дослідження, є питання термінологічної уніфікації. В підрозділі 1.3. дисертаційного дослідження, автором була розглянута природа віртуальних активів, проте надалі в роботі продовжувались паралельно використовуються такі категорії, як «криптовалюта», «криптоактив», «віртуальний актив» та «цифровий токен». Через що, виникає закономірне запитання щодо меж їхньої змістовної автономії та практичної доцільності такого розмежування. На нашу думку через подібне паралельне вживання, можливий ризик виникнення певної термінологічної надлишковості, яка може ускладнити правозастосовну діяльність. Відтак, виникає необхідність детальніше зупинитися на авторському баченні ієрархії та функціонального співвідношення цих понять у межах запропонованої концепції. Зокрема, було б важливо почути, які саме критерії автором

покладуться в основу розмежування сфер застосування кожної із зазначених категорій, щоб продемонструвати внутрішню логічну цілісність та несуперечливість розробленої ним наукової конструкції.

Окрему увагу в роботі приділено досвіду Австралії, Великої Британії та Нової Зеландії в контексті впровадження так званих «регуляторних пісочниць». Проте, виникає потреба у глибшому доктринальному роз'ясненні цього явища. Враховуючи вище викладене, в чому саме полягає явище «регуляторних пісочниць»? Чи розглядає дисертант «регуляторну пісочницю» виключно як тимчасовий адміністративний преференційний режим, чи все ж таки як особливий механізм інституціоналізації правового експерименту в цифрову епоху? У зв'язку з цим, як, на думку автора, такий гнучкий інструментарій узгоджується з фундаментальним принципом загальності та обов'язковості правових норм, і де проходить межа між регуляторним стимулюванням інновацій та ризиком порушення правової визначеності для інших учасників ринку, які залишаються поза межами такого спеціального режиму?

Звертаючи увагу на аналіз стану вітчизняного законодавства (с. 99), де автор констатує обмеженість регулювання сфери віртуальних активів загальними положеннями Закону «Про рекламу», виникає необхідність у глибшій концептуалізації цієї тези під час публічного захисту. Зокрема, предметом наукової дискусії має виступити питання: чи варто розглядати подібне опосередковане регулювання через інструменти рекламного законодавства як прояв системної регуляторної асиметрії? У цьому контексті важливо з'ясувати, як саме такий фрагментарний підхід впливає на можливість забезпечення реального захисту прав споживачів фінансових послуг та на загальну стабільність правового режиму віртуальних активів в Україні. Потребує додаткових аргументів позиція щодо того, чи не створює подібна «замісна» регуляція - коли замість спеціального галузевого закону діють лише норми про просування продукту - хибну ілюзію легальності ринку, не забезпечуючи при цьому фундаментальних матеріально-правових гарантій для його суб'єктів

Роман МАЙДАНИК - Доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного процесу Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Висловлені наступні зауваження:

Автор доводить, що «смарт-контракт» є програмно-технічним засобом автоматизованого виконання зобов'язань та реалізації речових прав (контролю). На відміну від існуючих підходів, де смарт-контракт розглядається виключно як форма договору або спосіб його укладення, автор вважає що його необхідно кваліфікувати як складний інструмент реалізації правомочностей власника, що виражений у формі верифікованого цифрового коду (стор. 21 дис.). Бажано пояснити, чи поширюються положення застосовного права (наприклад, права України) щодо договору до смарт-контракту, якщо останній не є договором загалом або в певній частині, чи є смарт-контракт самостійною підставою відчуження прав на криптовалюту, положення якої визначаються законом та/або іншими правовим актами (зокрема, протоколами криптобіржі тощо)?

Дисертантом обґрунтовано, що правова природа віртуального активу не зводиться до традиційних речових прав чи прав інтелектуальної власності. Натомість запропоновано розглядати їх як специфічне нематеріальне благо, що існує в електронній формі, оборотоздатність якого забезпечується технічними алгоритмами (блокчейн), а правовий захист потребує адаптації існуючих цивілістичних механізмів без штучного ототожнення з річчю (стор. 22 дис.). Бажано пояснити, наскільки запропонований автором підхід відповідає поняттю майна, передбаченому ст. 190 ЦК України, за яким майно становлять речі та майнові права і обов'язки. До якої складової майна відноситься запропонована автором категорія «специфічне нематеріальне благо»? Чи є штучним ототожненням з річчю прирівнення криптовалюти до речі у розумінні ст. 179-1 ЦК України, яке, як вбачається, відображає принцип функціональної еквівалентності («same activity, same risk, same rules»), за яким до криптовалют застосовуються положення ЦК про речі, якщо інше не передбачено законом або інше не впливає із суті цього віртуального активу? Згідно з цим підходом, у разі визнання певної криптовалюти відмінним від речі об'єктом цивільних прав, до такої криптовалюти застосовуються положення про майнові права (наприклад, цінні папери, право інтелектуальної власності або договірні зобов'язання). Якщо положення ст. 179-1 ЦК України є штучним ототожненням з річчю, то які положення цивільного законодавства щодо оборотоздатності

мають застосовуватися до криптовалюти, з огляду на те, що оборотоздатність об'єктів цивільних прав визначається залежно від їх кваліфікації як речей, майнових прав тощо у розумінні ч. 1 ст. 177 ЦК України?

Автором аргументовано доцільність визнання децентралізованих автономних організацій (ДАО) в Україні через модель товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ) з алгоритмічним управлінням, що дозволить обмежити відповідальність учасників та інтегрувати децентралізовані структури в правове поле (стор. 23 дис.). Бажано пояснити, чи відповідатиме ДАО (наприклад, криптобіржи аналогу Ethereum) за своїм правовим статусом застосовному праву держави (України тощо) про ТОВ чи інші господарські товариства, з огляду на відсутність у ДАО традиційних органів управління, властивих господарським товариствам? З огляду на цю особливість, більшість сучасних правових нормативно не визначає статус ДАО як класичних господарських товариств. Можливо, варто вести мову про особливий вид товариств або договірних об'єднань без статусу юридичної особи, відмінних від традиційних господарських товариств?

Дисертантом обгрунтовано модель «автоматизованого адміністрування» на підставі смарт-контракту, за якої алгоритм діє як інструмент «спліт-платежу», забезпечуючи утримання податку безпосередньо в момент транзакції. На відміну від існуючих підходів, акцентовано на пріоритеті правового волевиявлення сторін над програмним кодом у разі виникнення технічних колізій, що забезпечує дотримання принципу верховенства права в цифровому середовищі (стор. 23 дис.). Бажано пояснити, наскільки пріоритет правового волевиявлення сторін над програмним кодом у разі виникнення технічних колізій, відповідає принципу верховенства права та правовій визначеності в цифровому середовищі, з огляду на те, що виконання смарт-контракту є законом для його сторін, що відображає законні очікування як сторін конкретного смарт-контракту, так і третіх осіб – інших учасників ДАО, яких несправедливо позбавляти або обмежувати в криптовалюті чи її еквіваленту, яка раніше була відчужена внаслідок виникнення технічної колізії?

Автором обгрунтовано, що хоча Закон України «Про віртуальні активи» визначає їх як нематеріальне благо, доцільно посилити цей статус шляхом внесення змін до Цивільного кодексу України, спираючись на британський досвід визнання цифрових активів «об'єктами даних» (data objects) (стор. 105 дис.). Бажано пояснити, чи означає такий підхід відмову від концепції «цифрових речей». Якщо так, як співвідноситься між собою категорія «цифрова річ» та «цифровий об'єкт», як останній співвідноситься із поняттям «майно», «речі» та «майнові права»?

Дисертантом обгрунтовано введення в положення ЦК України поняття «Контрольованого електронного запису. Таким є запис в електронній формі, який може бути підданий контролю. Контрольований електронний запис є різновидом цифрових активів. Особа має контроль над електронним записом, якщо система, в якій цей запис існує, дозволяє цій особі та виключає можливість для інших осіб: а) користуватися переважною більшістю вигод від цього запису; б) перешкоджати іншим особам користуватися переважною більшістю вигод від цього запису; в) передавати контроль над цим записом іншій особі. Набувач, який за плату, добросовісно та не знаючи про права третіх осіб, отримує контроль над електронним записом (кваліфікований набувач), набуває права на нього вільним від будь-яких прав та вимог третіх осіб». (стор. 154 дис.). Бажано пояснити, як співвідносяться «контрольований електронний запис», «цифровий актив» і «криптовалюта»? Чи правова конструкція «контроль електронним записом» виконує функції володіння річчю, але юридично не є видом володіння? Якщо так, чи допустимо поширювати положення про володіння на криптоактиви, з урахуванням особливостей, передбачених законом щодо контролю електронним записом? З огляду на те, що в проєкті ЦК України посідання (у чинному ЦК України використовується термін «володіння») визначено як контроль над річчю, а до цифрових речей застосовується положення про речі, якщо інше не передбачено законом або не впливає із суті цифрової речі, чи не є доцільним визнати контроль над криптоактивом (віртуальним активом) як різновид володіння?

національного закладу «Ужгородський національний університет». Висловлені наступні зауваження:

Затверджена здобувачу тема дисертації обмежена компаративістськи дослідженням правового регулювання криптовалют. Разом з тим, значної уваги як в тексті роботи, так і у висновках до неї приділено правовому регулюванню смарт-контрактів як особливої електронної форми правочинів. Безперечно, категорії «криптовалюта» і «смарт-контракт», як явища однієї фінансово-технологічної сфери, достатньо тісно пов'язані, в т.ч. нерідко операції з криптовалютою опосередковуються смарт-контрактами. Більше того, зростаюча роль смарт-контрактів у цивільному обігу (не лише криптовалют) в принципі вимагає їх всебічного вивчення і належної правової регламентації як таких. І все ж це окремі цивільно-правові феномени, а відтак, з огляду на тему роботи, слід констатувати певне відхилення дисертанта від поставлених на початку дисертації завдань дослідження. Щоправда таке відхилення відбулося у бік розширення, а не звуження наукового пошуку, тому вказаний недолік не є критичним для досягнення мети написання дисертації, а швидше має методологічний характер. Аналогічний висновок можна зробити і щодо пропозицій автора стосовно розширення сфери застосування блокчейн-технологій у сфері публічного адміністрування - це доречно і правильно, але теж виходить за межі теми дисертації. Також, за наслідками ознайомлення з поставленими здобувачем у вступі дисертації завданнями можна ще раз зустрітися з цією проблемою, коли автор вважає доречним з'ясовувати правову природу не лише криптовалют, але віртуальних активів (що, загальновизнано, є суттєво ширшим поняттям, на це у роботі звертає увагу і сам здобувач), як і визначати особливості фінансового моніторингу віртуальних активів, а не лише криптовалют. Крім вищезазначеного виходу дисертанта за межі затвердженої теми, окремо хотілося б звернути увагу на те, що навіть без такого виходу сформульована тема виглядає максимально широкою і передбачає міждисциплінарний характер проведеного дослідження (в межах галузі знань 08 «Право») - в роботі розглядаються і питання правової природи криптовалют як об'єкта цивільних прав, і питання оподаткування, і питання ліцензування провайдерів операцій з віртуальними активами, і побудова інституційної моделі адміністративного регулювання ринку, і ряд інших питань. Звичайно, перехід при підготовці докторів філософії від конкретних спеціальностей до загальногалузевого підходу має і певні плюси, оскільки міждисциплінарний погляд на правові проблеми може бути і часто є корисним. Однак у даному випадку максимально широке формулювання теми, яке вимагає комплексного обговорення питань цивільного, адміністративного, фінансового права тощо, на думку опонента, з огляду на об'єктивні обмеження по допустимому розміру академічного тексту, не сприяє детальному вивченню всіх аспектів даного правового явища.

Сучасний історичний етап характеризується зменшенням відставання країн, що розвиваються, від т.з. «розвинених» країн, зокрема і в частині інформаційних технологій, які, на відміну від створення матеріальної бази мікроелектроніки, не потребують значних капіталовкладень і високого рівня промислового та інженерно-технічного розвитку. Відтак, концентрація уваги здобувача при здійсненні порівняльно-правового дослідження виключно на країнах Європи та країнах т.з. «загального» права (США, Сполучене Королівство, Канада, Австралія та Нова Зеландія) дещо збіднює результати роботи. По-перше, це навіть не всі «розвинені» країни - такі країни як Японія, Південна Корея, Ізраїль, Сингапур характеризуються не лише суттєвим рівнем проникнення криптовалют у повсякденне життя, але і цікавими підходами до їх правового регулювання (особливо це справедливо щодо Японії). По-друге, досвід інших регіонів планети (Азія, Африка, Латинська Америка) та інших правових сімей (мусульманське право, системи традиційного права, специфіка країн колишнього СНД) також є достатньо інформативним, тому рішення автора про самообмеження при дослідженні іноземного досвіду навряд чи є методологічно виправданим. Так, наприклад, цікавим для дослідження і висновків, з огляду на вже певний тривалий час практичного застосування, був би досвід таких країн Сальвадор та Центрально-Африканська Республіка, які визнали за криптовалютою біткоїн (BTC) статус законного платіжного засобу (т.з. legal tender), тобто надали BTC офіційний статус і прирівняли до фіатної валюти. У цьому контексті можна було б, наприклад, провести дослідження і подальшу наукову дискусію щодо питання, чи виправдала себе така державна політика, які її переваги / недоліки, які проблеми у правозастосуванні це можливо викликало. Також, враховуючи специфіку правового регулювання криптовалют в Сальвадорі і ЦАР, слід критично сприймати пропозиції автора¹⁰

(висновки до розділу 1) щодо відображення у пропонованій дефініції криптовалюти такої кваліфікаційної ознаки як «не гарантується жодною державою».

Здобувач пропонує (зокрема у висновках до розділів 1 і 4, а також по текст вказаних розділів) закріпити особливий статус віртуальних активів як об'єктів цивільних прав, зокрема пропонує доповнити ст. 177 ЦК України окремою категорією «цифрові (віртуальні) активи» чи «крипто активи» або внести зміни у ст. 179 ЦК України щодо визначення режиму обігу цифрових речей і ст. 190 ЦК України щодо включення крипто активів у поняття «майно». Дисертаційне дослідження, наскільки можна зрозуміти, готувалося здобувачем з 2022 року, зокрема зазначений розділ 1, очевидно, опрацьовувався хронологічно першим. У зв'язку з цим дисертант на момент підготовки розділу ще не міг знати, але згодом при фіналізації роботи проігнорував зміни до ЦК України, які були ухвалені у серпні 2023 року і набули чинності у вересні 2023 року, а саме: нову редакцію ст. 177 ЦК України, до якої вже було введено поняття цифрової речі, і нову ст. 1791 ЦК України, яка більш детально розкриває зміст цього об'єкту цивільних прав (тобто не здійснив після набрання чинності Законом України №3320-IX від 10.08.2023 адаптацію тексту дисертації до змінених положень чинного законодавства). Увага до актуального стану чинного законодавства у даному випадку потребувала б або відмови від зроблених здобувачем висновків до розділів 1 і 4 дисертації (як таких, що втратили актуальність), або поглибленого пояснення здобувачем того, чим його пропозиція відрізняється від наявного стану законодавства і панівної правової доктрини, що саме вона пропонує змінити, у чому саме здобувач із законодавцем та розробниками Закону №3320-IX від 10.08.2023 не згідний. Аналогічно у тексті висновків до розділу 1 зазначено, що Закон України «Про віртуальні активи» потребуватиме приведення у відповідність до Регламенту (ЄС) 2023/1114 Європейського парламенту та Ради від 31 травня 2023 року про ринки криптоактивів, яким вносяться зміни до Регламентів (ЄС) № 1093/2010 та № 1095/2010 і Директив 2013/36/ЄС та (ЄС) 2019/1937 (т. з. Регламент MiCA), щойно останній **набуде** чинність (стор. 72) - однак він станом на момент пред'явлення роботи до захисту вже набув чинності (формально 29.06.2023, тобто на 20-й день після його офіційної публікації в «Офіційному журналі ЄС» 09.06.2023, однак повністю дата імплементації всіх частин Регламенту - 30.12.2024). Тобто цей аспект також потребував динамічної апроксимації дисертаційного дослідження до зміни нормативного поля. У контексті постійної актуалізації знань також варто звернути увагу на використання автором по тексту дисертації застарілого терміну *acquis communautaire* (що означає «правове надбання Співтовариства»), який використовувався під час існування Європейського Економічного Співтовариства (до листопада 1993 р.) замість актуального *acquis ЄС* («правове надбання Союзу»), який офіційно використовується в ЄС після укладення Договору про Європейський Союз (м. Маастрихт, 1992). Варто згадати і про розробку проекту нового Цивільного кодексу України, що нещодавно був прийнятий українським парламентом у першому читанні. Хоча цей документ ще остаточно не затверджений і проходив підготовчі процедури вже в завершальний період роботи здобувача над дисертацією, ймовірно доречним було зробити у дисертації короткий огляд нормативних підходів проекту ЦК України (Кодексу права приватного) до правового регулювання цифрових речей, в т.ч. криптовалют. Було б цікаво ознайомитися з відповідними поглядами здобувача під час публічного захисту дисертації.

Дискусійним є пропонований здобувачем підхід до удосконалення нормативно правового регулювання обігу криптовалют в Україні. Автор пропонує здійснити комбінований підхід до врегулювання цього явища, використовуючи не лише Регламент MiCA, але і досвід США, аргументуючи це надмірною жорсткістю правового регулювання криптовалют в праві ЄС і віддаючи перевагу американській гнучкості і здатності адаптуватися до нових форм цифрових активів. По-перше, необхідність наближення законодавства України до *acquis ЄС* є міжнародним зобов'язанням нашої країни в силу вимог Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, тому вибірковість такого наближення виглядає дещо суперечливо. Тим більше вона виглядає неоднозначно з огляду на те, що норми Регламентів ЄС є нормами прямої дії і неповнота наближення законодавства при вступі України до цього блоку одразу створить правові колізії між національним і наднаціональним законодавством (якщо взагалі неповнота наближення законодавства не стане перешкодою для успішного завершення переговорів щодо вступу України в ЄС). По-друге, автор обмежився загальною констатацією доцільності запозичення «гнучкості» і «адаптивності» законодавства

США, однак у висновках дисертації не пропонує конкретних кроків - які саме конкретні норми і елементи законодавства США у сфері регулювання обігу криптовалют слід імплементувати в українську національну правову систему. Адже значною мірою ця гнучкість і адаптивність ґрунтується на тому, що США взагалі не поспішали розробляти і приймати деталізоване законодавство щодо криптовалют, віддаючи перевагу варіанту, коли спочатку ринок розвивається шляхом саморегулювання, потім його коригує судова практика і лише потім окремі найвдаліші рішення знаходять своє закріплення у нормативній базі спочатку рівня штатів, а згодом - федерального рівня. Україна з її паузою у набранні чинності Законом України «Про віртуальні активи» практично і так живе в цій парадигмі (хоча і не через свідомий вибір, а через суперечки навколо оподаткування віртуальних активів), однак при розгляді національної правової ситуації автор відсутності поспіху з нормативним врегулюванням обігу криптовалют критикує, тоді як аналогічний досвід США щодо відсутності щільного регулювання вважає проявом гнучкості (що справді так) і таким, що заслуговує на схвалення. У цьому контексті хотілося б під час публічного захисту дисертації почути більш детальні коментарі здобувача щодо того, які саме конкретні елементи правового регулювання обігу криптовалют в США (наприклад, щодо ліцензування операцій, пруденційного нагляду, оподаткування, фінансового моніторингу, правового статусу криптовалюти як об'єкта цивільних прав тощо) доречно запозичити в національну практику в нашій країні і наскільки це буде узгоджено із зобов'язаннями України по наближенню її законодавства до *acquis* ЄС (зокрема Регламенту MiCA), аби не викликати ускладнень у процесі євроінтеграції України.

У висновках автор дисертації пропонує модифікацію інституційної системи адміністративного регулювання обігу віртуальних активів, зокрема пропонує створення єдиного регулятора ринку - Національного агентства з цифрових активів, оскільки (на думку здобувача) наразі часто має місце конфлікт компетенцій між Національним банком України, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, іншими регуляторами. Подібна пропозиція є дуже дискусійною і її користь - неочевидною. У цьому контексті хотілося б побачити виклад позиції здобувача щодо наступних аспектів:

> Для чого потрібне створення Національного агентства з цифрових активів як регулятора ринку віртуальних активів в умовах, коли вже існує Міністерство цифрової трансформації України з аналогічною компетенцією? Яким чином повинна бути розподілена компетенція між цими двома регуляторами?

> Якщо зосередити все державне регулювання (ліцензування, моніторинг, нагляд) за відповідними суб'єктами ринку в запропонованому Нацагентстві, вилучивши відповідні повноваження НКЦПФР, НБУ і Мінцифри, чи не призведе це до прогалин у державному надгляді за фінансовими ринками з боку НКЦПФР та НБУ (з огляду на лише технологічному фокусі уваги пропонованого до створення Нацагентства) або, навпаки, чи не створить нові сфери дублювання функцій державних органів, замість ліквідованих? Адже паралельно здобувач пропонує розширити компетенцію НБУ щодо класифікації криптоактивів в цілях валютного регулювання і регулювання платіжних систем, а також створити при НКЦПФР комітет з криптоактивів і надати НКЦПФР повноваження по ліцензуванню суб'єктів ринку і нагляду за ними.

Пропонуючи введення моделі оподаткування операцій з криптовалютою з використанням т. з. принципу «відкладеного моменту оподаткування», за якого податок сплачується лише при спробі виведення криптовалюти у фіат, здобувач слідує популярному у ряді країн підходу визначення податкових наслідків лише у «точці виходу» (тому що волатильність вартості криптовалюти навіть протягом доби в іншому разі призводила б до потреби постійної переоцінки фінансових результатів і це позбавляє відповідні господарські операції передбачуваності). Пропонована здобувачем модель, безперечно, сприятиме бурхливому розвитку операцій з криптовалютою через, по суті, пільговий режим їх оподаткування. Проте варто отримати розгорнуте пояснення пропозицій здобувача, зокрема:

> вони передбачають такий підхід лише для операцій з обміну одних криптовалют на інші чи для будь-яких операцій з використанням криптовалюти, адже по тексту роботи автор також пропонує модель «відкладеного моменту оподаткування» не лише для т. з. «виходу у фіат», але і для «виходу в товари»? Яким чином здобувач пропонує оподатковувати реалізацію товарів / робіт / послуг на боці їх продавця з розрахунками за них у криптовалюті,

якщо її еквівалент у фіатній валюті дуже динамічний навіть протягом операційного дня і це сильно ускладнює визначення бази оподаткування оборотів з реалізації товарів /робіт / послуг?

> чи не створить модель «відкладеного моменту оподаткування» штучні стимули для масової відмови від використання фіатної валюти, зокрема у фінансових операціях, задля податкової оптимізації і, як наслідок, до підриву впливу держави на грошово-кредитну систему країни та створення серйозної загрози фіскальним інтересам? Адже, на відміну від інших активів, криптовалюта за своїм призначенням по суті є приватними грошима і у цьому статусі (за умови зменшення волатильності) здатна максимально замінити кошти фіатні.

Дискусійними також є пропозиції здобувача щодо внесення змін до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо введення в їх особливу частину нових складів правопорушень, як-то: шахрайство з криптовалютою, несплата податків з криптооперацій, відмивання доходів від віртуальних активів (висновки до розділу 1, стор. 74-75). З роботи незрозуміло, яка практична потреба у такій диференціації, адже об'єкт суспільно-небезпечного посягання і рівень суспільної небезпеки по суті залишається одним і тим самим, незалежно від того, використовуються для протиправної поведінки фіатні гроші чи криптовалюта (ухилення від сплати податків через це не перестає бути ухиленням, шахрайство - шахрайством, а легалізація незаконно одержаних коштів - легалізацією). Відтак, ця пропозиція потребує додаткового теоретичного обґрунтування здобувачем під час публічного захисту.

На дисертацію та анотацію Андрія Цимбалюка до юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича надійшло три звернення. Всі вони позитивні, але містять окремі побажання та зауваження:

Наталія ПАСЛАВСЬКА - кандидат юридичних наук, Доцента, доцента кафедри адміністративного та фінансового права Львівського національного університету ім. І.Франка:

Автор детально аналізує підходи США, ЄС та Великої Британії, однак лише побіжно згадує інші важливі юрисдикції. У цьому зв'язку було б цікаво дізнатися позицію дисертанта: які саме зарубіжні моделі він вважає додатково перспективними для України і чому?

Микола КОВАЛЬ - кандидат юридичних наук Професор, професор кафедри Адміністративного права, процесу та митної безпеки Державного податкового університету:

Потребує додаткового роз'яснення запропонований автором механізм притягнення до цивільно-правової відповідальності учасників децентралізованих автономних організацій (DAO) у випадку, коли шкода третім особам була завдана внаслідок системної помилки або збою в роботі керівного алгоритму (коду).

Олексій ЛЯЛЮК - кандидат юридичних наук Доцент, завідувач кафедри державного будівництва Національного юридичного університету ім. Я.Мудрого:

Від дисертанта потребується додаткове роз'яснення щодо запропонованого підходу до визначення моменту переходу права власності на віртуальний актив у децентралізованих мережах.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада PhD 12624 присуджує Андрію Цимбалюку ступінь доктора філософії з галузі знань 08 право за спеціальністю 081 Право.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради PhD 12624
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри публічного права
Чернівецького національного
університету імені Ю.Федьковича

Ігор КОВБАС

(підпис)